

ZAKONO VAŠO ARAKHUTNO/I E MANUŠIKANE HAKAJENGO THAJ E MESTIPANGO ANI CRNA GORA

I. FUNDAVNE TERMINANTE

Dženo 1

Akale zakonosa ovela lačharel e obligacia, autoriziripa, butikeripasko e Arakhutnesko/i e manušikane hakajengo ani Crna Gora (ano ponadarutno teksto: Arakhutno/i) ano arakhipe e manušikane hakajengo thaj e mestipango save so si garantirime e Konstitucionalesa, zurarde e maškarmutne phandle lavenca vaše manušikane hakaja thaj e generalnikane lele normativonca ke internacionalnikane hakaja, sar thaj e aver pučipa taro džanipa vaši buti e Arakhutnesko/i.

Dženo 2

O Arakhutno/i si korkorutni thaj biathinali, ke čekatipa e čačipasko thaj hakajipasko, lela mjere vašo arakhipe e manušikane hakajengo thaj mestipango, kana si phage e aktosa, butjasa vaj pale e biresipasa ke themake organoja, organoja e lokalnikane korkoriradžinasa thaj lokalnikane vastaripasa, putarde ofisonca thaj aver legarutnenca e putarde autoriziripasa (ano durder teksto: organoja), sar thaj e mjere vašo čhnavipe e torturako thaj e aver forme e bimanušipasko thaj e teljardipaske proceduripasko thaj sankcioniripe vašo arakhipe tari diskriminacia.

Arakhutno/i naj ole autoriziripe ani relacia e butjasa ke sudoja, numaj kana isi čipote zurarde akale zakonesa.

Dženo 3

Ko/i Arakhutno/i šaj te kerel rodipe sako savo so gindinel so e aktosa, butjasa vaj pale e bilače procedurasa e organongo si phagljardo olesko/olako hakaj vaj mestipe.

O/i Arakhutno/i kerela proceduripe thaj palo pesko iniciativipe.

O proceduripe anglo/i Arakhutno/i si bilovengo.

Dženo 4

I buti e Arakhutneski/aki si putardi, te naj zakonesa aver vakerdo.

O putardipe e butjako katar o/i Arakhutno/i ovela arakhlo e deipasa thaj e ikaldipasa e beršeske thaj ulavde raportesko thaj ko aver čhani, ano jekhipa e zakonesa.

Dženo 5

O bešipe e Arakhutnesko/njako si ani Podgorica.

O Arakhutno/i šaj te oragnizirinel e divesa e Arakhutnesko/njako avral e pesko bešipe.

Dženo 6

E resursia si trubutne vašo butjarno thaj efikasnikano realiziripe e funciako e Arakhutnesko/njako si dende e Budžetostar e Crna Gorako.

II. ANAVKERIPE THAJ AČHAVIPE E FUNKCIAKO

Dženo 7

O Arakhutnesko/njako ovela anavkerdo ano jekhipe e Konstitucionalesa.

Dženo 8

Sar Arakhutno/i šaj te ovel anavkerdi sima savo/i si themutno/i, isi ole/a uči škola thaj majhari 15 berš butjarno nakhli vrama, uče personalnikane thaj profesionalnikane autoritetosa.

O/i Arakhutno/i e hakajengo androne ničipasa e butjengo arakhela specializiripe, a majbut bašo arakhipe e hakajengo e manušengo save so si phandle e tromalipastar ani resarin e činavipasko e torturako thaj aver forme e bimanušikane vaj pale teljardipasko proceduripe thaj sankcioniripe, arakhipe e diskriminaciar, arakhipe e minoritetenge hakajengo, arakhipe katar i ranik e butjengo thaj e butjaripasko, arakhipe e hakajengo e čhavengo, arakhipe e hakojengo e simengo save nisi invaliditeto thaj polosko jekhajekhipe.

Vašo/i zamjeniko/ica šaj te ovel anavkerdi sima savi so si crnakorako/i themutno/i, isi ole/a uči škola thaj majhari 10 berš butjarno nakhli vrama, uče personalnikane thaj profesionalnikane autoritetosa.

Dženo 9

O Arakhutno/i isi ola jekh vaj pobuter zamjenikoja.

O/I zamjenica kerela buti save so si taro autoriziripe e Arakhutnesko/njako.

Jekh tare zamjenikoja kerela buti thaj e arakhipasa e hakajengo tari diskriminacia.

I decizia vašo gin e zamjenikongo e Arakhutnesko/njako anela o Parlamento e Crna Gorako (ano dureder teksto: Parlamento).

Dženo 10

E zamjeniko/ca e Arakhutnesko/njako anavkerela o Parlamento, ko bahani e Arakhutnesko/njako.

O Zamjeniko/ca ovela anavkerdi ki vrama taro šov berš thaj šaj te ovel pale anavkerdo/i.

Dženo 11

O Arakhutno/i thaj o/i zamjeniko/ca anglo keripe buti e funkciako dena sovel savi si: "Xava sovel so ka arakhav e manušikane hakaja thaj mestipa, ano jekhipe e Konstitucionalesa thaj e zakonesa thaj ka ikerav man dži e čekatipa ko jekhajekhipe."

Dženo 12

O Arakhutno/i našti te ovel akhardo/i ki obligacia vašo gindipe vaj pale rekomendacia savi so denda.

Dženo 13

O Arakhutno/i vaj pale zamjeniko/ca našti te kerel aver putardi funkcia, thaj aver profesionalnikano butikeripe.

O Arakhutno/i vaj pale zamjeniko/ca našti te ovel dženo/i katar i politikani organizacia, savi so lela than ane politikane aktivipa.

O limitiripe katar i poza 1 akale dženestar na ovela ki relacia e skientikane, sikljovipaske vaj artikane butikeripaske, sar thaj aktivipa save so si arakhle e autorikane hakajengo.

Dženo 14

O zamjeniko/ca ani čipota kana naj athe vaj pale našti te kerel i funkcia kodo del ate kerel o/i zamjeniko/ca savo so vov/voj ka anavkerel.

Ani čipota e kana isi ačhovipe e funkciako katar Arakhutno/i oleske/olake butja kerela o/i zamjeniko/ca savi so majlungo vrama kerela kodi funkcia.

Dženo 15

O Arakhutno/i vaj pale o/i zamjeniko/ca ačhovela peskiri funkcia anglo te thavdel i vrama savake si anavkerdo/i:

- 1) deipasa e ostavkako;
- 2) našalipasa e themutnipasko;
- 3) pheripasa e šartengo vaši phurikani penzia;
- 4) kontramandatiripe.

O Arakhutno/i vaj pale zamjeniko/ca ovela ikaldo e funkciatar te:

- 1) si osudime ko bizo šartikano sankcioniripe ko phandlipe vaj pale vašo akto savi so kerela birespektiripe olesko vašo keripe i funkcia;
- 2) si hakajikane deciziasa ikaldo e butjake kapacitetostar;
- 3) te ulo dženo/i e politikane organizaciako;
- 4) kerela aver putardi funkcia vaj pale profesionalnikane kerela aver butikeripe.

Vaše sebestora save so dena ačhavipe e funkciako vaj pale kontramandatiripe e Parlamentoske dela dži džanipe e Arakhutnesko/njako, zamjenikosko/cako vaj pale autorizirime butjarno badani dela informiripe e Parlamentosko.

Dženo 16

O Arakhutno/i thaj zamjeniko/ca isi olen legitimacia.

O formularo thaj i saikerin e legitimaciaki zurarela o/i Arakhutno/i.

III. OBLIGACIA THAJ AUTORIZIRIPA

Dženo 17

O Arakhutno/i si autorizirime te kerel proceduripe pale rovdipa save so ka oven ki relacia e butjasa e sudongi ani čipota kana isi lungipe e čipotengo ko olengo proceduripe, bilačo kerdipe buti ko procesoja e obligaciengo thaj bikerde sudoske deciziengo.

Dženo 18

O Arakhutno/i šaj te den iniciativa vašo anipe e zakonengo, avere normativongo thaj generalnikane aktengo vašo kerdipe jekhajekhipi e internacionalnikane angigarde standardonca ani ranik e manuškane hakojengi thaj mestipangi.

O Organo saveske si dendi i iniciativa katar i poza 1 akale dženestar si ole obligacia kodole iniciativake te del pesko vakerdipe.

Te gindinel kaj kodova si trubutno vašo arakhipe thaj anglipi e manuškane hakajengo thaj tromalipango, o Arakhutno/i dela pesko gindipe ko bahani e zakonesko, aver normativongo thaj generalnikane aktongo.

Dženo 19

O Arakhutno/i šaj te vazdel procedura anglo Konstitucionalnikano sudo e Crna Gorako vašo ocjenipe e razipasko e zakonesa thaj Konstitucionalesa thaj e zurarde thaj ikalde internacionalnikane phandle lavenca ano razipe e avere normativonca thaj generalnikane aktonca e Konstitucionalesa thaj e zakonenca.

Dženo 20

O Arakhutno/i ano kerdipe peskere funkciengo kerela buti ko čhani savo so: sikavela, dela kritika, dela bahani vaj pale dela rekomendacie.

Ko rodipe e organengo, o/i Arakhutno/i šaj te del gindipe vašo arakhipe thaj anglipe e manuškane hakajengo thaj mestipango.

Dženo 21

O Arakhutno/i kerela buti thaj e generalnikane pučipanca taro džanlipe e arakhipasko thaj anglipasko e manuškane hakojengo thaj mestipango thaj kerela buti e organizacienca thaj institucienca save so kerena buti e manuškane hakajenca thaj tromalipanca.

Dženo 22

O Arakhutno/i naj ole autoriziripe te averkerel. Čhina vel vaj pale te cidel e aktoja e organongere.

O Arakhutno/i našti te kerel autoriziripe e partiengo ani procedura, thaj na ko olengo anav te del juristikane resursoja, numa ani čipota taro dženo 27 poza 2 akale zakonestar.

Dženo 23

O prezidento e Crna Gorako, prezidento e Parlamentosko thaj e džene ki Radži e Crna Goraki (ano aver teksto: Radži), prezidento e komunako, dizako čekatuno e Čekatune dizako ka len ko bešipe e Arakhutne/nja ko olako rodipe, bizo iranipe.

IV. ULAVDE AUTORIZIRIPA

Dženo 24

O Arakhutno/i, sar thaj o oficialutno savo/savi so o Arakhutno/i ka del autoriziripe, isi ola hakaj te:

- bizo anglederutno vakerdipe, te kerel kontrola ane thana save si e organonge, organizacienge, instancenge thaj aver thanenge kote so ovela arakhlo vaj pale šaj te ovel arakhli i sima savi so si leli e mestipastar/phandli.

- bizo anglederutno deipe dži džanipe vaj pale ojavakerdipe, te kerel vizita e simake savi so si ikaldi e mestipastar thaj te kerel kontrola e patjivipaske ke oleske hakaja;

- bizo leipe than e simako ja avere simako, personalnikane ja pale prekal o manuš savo so ka kerel translacia, thaj kerela lafi e simasa savi si phandli, sar thaj aver simasa savake ovela gindime kaj šaj te del e trubutne informacie.

Dženo 25

O Arakhutno/i si nacionalnikano mehanizmo bašo arakhipe e simengo save so si ikalde e tromalipastar thaj si lenge kerde torture thaj aver forme e bilačeske, bimanušikaneske vaj pale teljardipaske proceduripaske ja sankcioniripaske.

O Arakhutno/i lela sa e mjere vašo činavdipe e torturengo thaj aver formengo ko bimanušikano vaj teljardipasko proceduripe thaj sankcioniripe ano jehipe e Ocionikane protokolosa katar i Konvencia mamuj i tortura thaj aver bilače, bimanušikane vaj teljardipaske sankcie vaj procedure.

Vašo dikhipa e situaciako ane organoja, organizacie thaj e instance savende ovena arakhle e sime save so si ikalde e tromalipastar vaj pale sime savenge si limitirime o phiripe thaj deipe e phirnikane gindipasko, o Arakhutno/i kerena konsiliarnikano badani kerdo katar e phirne save nisi obligaciake ranika.

E aktosa vašo sikljovipe e konsiliarnikane badanesko katar i poza 3 akale dženenstar, ovena terminirime oleske dende butja thaj autoriziripa.

O phureder, vaj i sima savi so vastarela e organosa, organizaciasa vaj instituciasa katar i poza 3 akale dženestar isi ola obligacia e dženenge katar o konsiliarnikano badani te del šajdipe te ovel olen putardo resipe dži e thana ane save ovena arakhle e sime save so sip handle vaj sime savege si limitirime o phiripe, lafikeripe kodole simenca, sar thaj te del olenge dži o vast sa i trubutni dokumentacia.

O organo, organizacia vaj institucia katar i poza 3 akale dženestar, isi ola obligacia te del aver data, ja pale ano dendo rook, te kerel realizacia e rekomendacie katar o Arakhutno/i bašo činavipe e torturako thaj e aver forme e bimanušikane vaj pale teljardipaske proceduripa thaj sankcioniripe.

Dženo 26

O Arakhutno/i si direktikane ko jekhethano butikeripe e Telokmitetosa tare Uniime Nacie vaši prevencia e torturako thaj aver bilače, bimanušikane thaj teljardipaske sankcie vaj procedure.

Dženo 27

O Arakhutno/i si institucionalnikano mehanizmo bašo arakhipe katar i diskriminacia.

O Arakhutno/i e razipasa katar i diskriminirime sima kerela procedura thaj lela mjere vašo arakhipe katar i diskriminacia, ano jekhipe akale zakonesa thaj e ulavde zakonesa savesa si lačhardo i bidendipe e diskriminaciako.

Kana ka ocjeninel kaj kodo si trubutno, o Arakhutno/i anglo sudo vazdela procedura vašo arakhipe katar i diskriminacia vaj pale ani kodoja procedura, sar xemutno ovela pašakerdo e diskriminirime simake.

Ano proceduripe o Arakhutno/i ane čipote tare fizikane vaj pale juristikane sime ovela kerdipe uzal e terminante akale zakoneske.

V. PROCEDURIBE

Dženo 28

O proceduripe e rodljaripasko kana si phagle e manušikane hakaja thaj e mestipa ovela vazdime kana isi rovdipe vaj pale palo pesko iniciativipe.

O Arakhutno/i rodljarela e phagipa e manušikane hakojango thaj e mestipango palo pesko inicijativipe kana ka džanel kaj si e aktosa, butjasa vaj pale e e bikeripasa buti e organongo si phagjarde e manušikane hakaja thaj e mestipa.

Vašo proceduripe pali peski iniciativa trubutno si o razipe e došalkerdesko.

Dženo 29

O proceduripe anglo Arakhutno/i si patjivkerdo.

I sima savi so ka del rovdipe ja pale lela than ani procedura našti adaleske te ovel leli ko došipe vaj pale te ovel ko bilačo hali.

Dženo 30

O rovdipe dela sako savo so gindinel kaj si oleske phage e hakaja thaj e mestipa.

Te ovela kerdo phagipe e hakajengo e čhavengo, o rovdipe šaj te del olesko dad/daj vaj pale phureder vaj zakonesko autorizatoro/i.

Te si o hakaj e čhavesko phago tari rig e simako katar i poza 2 akale dženestar, o rovdipe šaj te del i organizacia vaj pale organo savo so kerela buti e arakhipasa e hakajesko e čhavesko.

O rovdipe šaj te ovel dendo thaj prekal o deputato/i, sar thaj organizacia savi so kerela buti e arakhipasa e manuškane hakajenca thaj mestipanca.

O rovdipe šaj te ovel dendo thaj mujesa ko xramome dendo lav.

Sima savi si phandli thaj isi ola hako te del rovdipe ano phandlo koverta.

I autorizirime sima e organoski, organizaciaki vaj pale e instituciaki savate bešela i sima savi so si phandli isi ola obligacia te del rovdipa vaj aver xramome lil kodole simake, biputardo thaj bilekhame, thaj kodole momentoste dela ko Arakhutno/i.

Dženo 31

O rovdipe ikerela o anav e organosko saveske relaciake ovela kerdo buti, xramovipe e phagipange ke manuškane tromalipa, e faktoja thaj e tasdivipa save so si uzal dende ko rovdipe, evidentvoja kodoleske save si e juristikane instrumentoja save so si labarde, personalno anav thaj i adresa e deutneski/deutnjaki e rovdipaski thaj i naznaka adaleske si vaj na o deutno/i razime olesko anav te ovel pučardo ano proceduripe.

O rovdipe ten a saikerela sa e trubutne evidentvoja vaj si bihaljovno, o Arakhutno/i šaj taro deutni/i šaj te rodel kaj si ano terminirime rook thaj pherdo.

Dženo 32

O roviipe ovela dendo ano rook taro šov masek taro dive kana si džanlo vašo phagipe e manuškane hakajengo thaj e mestipango, vaj ano roko tao jekh berš taro dive kana si kerdo o phagipe.

Ikalde čipotata, o Arakhutno/i šaj te kerel proceduripe thaj palo thavdipe ano roko tari poza 1 akale dženestar, te dikhle kaj o džanipe e čipotako adava rodela.

Dženo 33

O Arakhutno/i šaj te kerel procedura e rodljaripasko ano rovdipe, te del e deutneske/deutnjake te labarel aver juristikano instrumento vašo cidipe e phagipango savende ovela vakerdo, te si gindime kaj isi phagipe thaj šaj te ovel cidime sade kodole instumentenca kana isi phagipe savo so ka ovel efikasnikano.

Dženo 34

O Arakhutno/i nane te kerel procedura palo rovdipe te:

- 1) naj autorizirime;
- 2) kana si o rovdipe anonimno, numa kana isi funda kodoleske te ovel kerdo proceduripe palo pesko inicijativipe ano jekhipe e dženesa 28 poza 2 akale zakonestar;
- 3) si dendo palo thavdipe e dende rokosko;
- 4) na ikerela e trubutne evidentvoja, a o deutno/i ano dendo rook na džipherela olen;
- 5) o deutno/i cidela o rovdipe anglo vazdipe e procedurako;
- 6) o deutno/i e rovdipasko na kerela procedura ani jekhipe e dženesa 33 akale zakonestar;
- 7) si o rovdipe nevardo, a naj dende e neve tasdivipa;
- 8) ovela kerdo vašo jakhdikhlijovno bilačo kerdipe e hakajengo kana si dendo o rovdipe.

O Arakhutno/i dela informacia e deuteske/njake vaše sebestora kana isi biproceduripe thaj sikavela ko šajdipe vašo eventualnikano realiziripe e arakhipaske oleske/olake hakojango anglo avera organoja.

Dženo 35

Vašo dendo rovdipe thaj olesko saikeripe o Arakhutno/i dela informacia e phuredere vaj sima savi so vastarela e organosa saveske aktosko, butjako vaj biproceduripe e rovdipasko ke relacie thaj vakerdipe thaj dela oleske roko savo so našti te ovel harneder katar e ofto divesa.

O phureder vaj i sima savi so vastarela e organosa si durudži te del vakerdipe vašo rovdipe ano roko savo so o Arakhutno/i ka del oleske.

O vakerdipe ten a ikerela sa e trubutne evidentvoja thaj e dokumentvoja, o Arakhutno/i šaj te rodel džipherdipe e vakerdipasko.

Dženo 36

O phureder vaj i sima savi so vastarela e organosa si durudži te del e Arakhutneske/njake sa e evidentvoja so si ko autoriziripe e organongo savenca vastarela, bizo dikhipa e digrako so si ko garavdipe thaj te del ole šajdipe ko mestipasko resipe ke sa e thana, ano jekhipa e normativonca save so ovena lačharde o garavdipa e evidentongo thaj arakhipa e personalno evidentongo, sar thaj o vastaripe e oficialnikane xramovipango thaj dokumentengo.

Dženo 37

O phureder vaj i sima savi so vastarela e organosa te na kerda vastaripe pali procedura ko rodipe ano terminirime rook, durudži si, bizo prolongiripe, vaše sebebora te del informacia ko Arakhutno/i.

O biproceduripe palo rodipe ovela dikhlo sar xemipe ki buti e Arakhutnesko/njako, savo so kodoleske šaj te del dži džanipe direktikane e učeder organo vaj e parlamento vaj te del dži džanipe putardipaske.

Dženo 38

Organvoja save so si durudži e Arakhutnesa/asa te keren jekhethani buti thaj te den olenge dendo dumo.

Dženo 39

O Arakhutno/i ka cidel o proceduripe te:

- 1) zurarda so palo deipe e rovdipasko si vazdime sudosko proceduripe;
- 2) o deutno/i e rovdipasko na kerela kolaboracia ano procedurope;
- 3) o deutno/i ka cidel o rovdipe;
- 4) organo savo so ano maškar vramipe cidinda e kerde phagipa;
- 5) o deutno/i e rovdipasko te mulo, numaj kana e pašutne oleske rodona panda i procedura te ovel kerdi thaj majdur.

Vašo čhinavdipe e procedurako o Arakhutno/i dela informacia dži o deutno/i e rovdipasko.

Dženo 40

Vašo rodljaripe e phagipasko e manuškane hakajengo thaj e mestipango šaj te ovel akhardi sako sima sava isi rola e tasdivesko/i vaj te ovel angažirime phirno/i katar i ranik so si lake pendžardi.

I sima katar i poza 1 akale dženestar, durudži si te lel o akharipe thaj isi olen hakaj ko deipe e lovengo vaše xardžipa save so si ano jekhipa e normativonca save so si lačharde e lovenca save so trubul te len ane sudoske procedure, a save so ovena pokime katar e resursia e Arakhutnesko/njako.

Dženo 41

Palo agordipe e rodljaripasko vaše phagipa e manušikane hakajengo thaj tromalipango o Arakhutno/i dela gindipe vašo kodova si vaj na, ko savo te si čhani thaj ki savi mjera kerdo phagipe e manušikane hakajengo vaj pale mestipango.

Kana o Arakhutno/i zurarda kaj avilo dži phagipe e manušikane hakajengo thaj e tromalipange, e gindipa saikerena thaj rekomendacia vašo kodova so trubul te ovel lelo te šaj te ovel cidime o phagipe, sar thaj roko kodole cidipaske.

Dženo 42

O phureder ja i sima savi so vastarela e organosa saveski buti si rekomendacia savi so si ki relacia olesa, isi ole obligacia, ko dendo rook, te del raporto vaše lele butja savenge si dende e rekomendacie.

Kana o phureder ja i sima savi so vastarela e organosa na kerela buti pali rekomendacia ano terminirime roko, o Arakhutno/i šaj te pendžarkerel direktikane e učeder organo, te del ulavdo raporto vaj informiripe e putardipaske.

Dženo 43

E rezultatonge e rodljaripaske kana si phagle e manušikane hakaja thaj e mestipa o Arakhutno/i dela e deutneske/njake e rovdipange dende gindipa.

Dženo 44

O Arakhutno/i šaj te del iniciativa vašo vazdipe e disciplinake procedurake vaj procedurake vašo ikaldipe e simako, savake butjasa vaj bikeripasa si kerdo phagipe e manušikane hakajengo thaj tromalipange.

Vaše phagipa save si xramome akale zakonesa thaj e Zakonesa vašo bidendipe e diskriminaciako o Arakhutno/i šaj te del rodipe vašo vazdipe e phagipaske procedurako.

Dženo 45

O Arakhutno/i thaj o zamjeniko, sar thaj e butikerutne kori Arakhutno/i, isi olen obligacia te arakhen e garavde thaj e personalno evidentvoja dži save avile ki buti, ano jekhipe e zakonesa.

I obligacia katar i poza l akale dženestar isi ola validnipe thaj palo ačhavipe e funkciako, vaj pale e butjarne relaciako.

Dženo 46

Pašutneder čhani e butjako thaj e proceduripasko ovela zurardo e Normativosa vaši buti e Arakhutnesko/njako savi so anela o Arakhutno/i.

E normativvoja vaši buti e Arakhutnesko/njako ovela ikaldi ani “Oficialnikani patrin e Crna Goraki”.

VI. RAPORTO

Dženo 47

O Arakhutno/i dela e Parlamentoske beršesko raporto baši buti.

E beršesko raporto baši buti ikerela majbut: generalnikane statistikane sikavdipa palo subjekto pale save sas kerdi i procedura, statistikano sikavdipe pale ranika e butjenge, ocenipe baši situacia e manušikane hakajengo thaj e tromalipango ani Crna Gora, rekomendacie thaj mjere save so ka lel o Arakhutno/i dela sar rekomendacia bašo anglipe e manušikane hakajengo thaj cidipe e sikavde anomaliengo.

Ulavdo kotor e raportesko savesa o Arakhutno/i dela dži džanipe e Parlamento baše sikavde čipote e diskriminaciake ikerena; ocjena e situaciako ani ranik e arakhipasko tari diskriminacia, savo so haljarela o ocjenipe e organesko e radžako, deutnengo e servisengo thaj aver simengo, sikavde anomalie thaj rekomendacie bašo lengoro cidipe, analiza e zakonengo.

E beršesko raporto baši buti ovela dendo majpalune datasa dži 31 marto ko anglederutno berš.

Ko rodipe e Parlamentosko, i Radži si durudži te del vakerdipe bašo beršesko raporto e butjako e Arakhutnesko/i.

E beršesko raporto baši buti ka ovel dendo e putardipasko ko dikhipe.

Dženo 48

Arakhutno/i šaj te del e Parlamentoske ulavdo raporto, te denda ocjena kodoleske kaj si trubutno vašo arakhipe e manušikane hakajengo thaj mestipango.

O ulavdo raporto si putardo sa e manušenge.

VII. O POKINIPA THAJ E HAKAJA

Dženo 49

O Arakhutno/i thaj o zamjeniko/ca isi olen hakaj ko pokinipe thaj aver leipa love thaj kerena aver hakaja pali funda e keripasko e funkciengo, ano jekhipe e normativonca savenca kodola hakaja si lačharde vaše themake funkcioneroja.

O fiksikano kotor e pokinipasko e Arakhutnesko/njako ovela lačhardo e keripasa e koeficijentosko 12,98.

O fiksikano kotor e pokinipasko e Zamjenikosko/cako ovela lačhardo e keripasa e koeficijentosko 11,50.

O baripe e koeficijentesko zurarela o autorizirime butjarno badani ko Parlamento.

O zamjeniko/ca isi olen hakaj ko deipe pali funda e keripasko e funkciako ano učipe taro 30% taro fiksikano kotor e pokinipasko.

Dženo 50

I solucia vašo pokinipe, deipe ko pokinipe, avera leipa e pokinipaske thaj e hakojuengo e Arakhutno/i thaj e Zamjenikosko/cako anela autorizirime butjarno badani e Parlamentoske.

VIII. PHIRNIKANO OFISO

Dženo 51

Vašo keripe e phirnikane thaj administrativnikane butjengo o Arakhutno/i formirinel Phirnikano ofiso.

E phirnikane ofisosa vastarela o sekretaro/i.

O Sekretaro/i dela thaj lela mandato e Arakhutnesko/njako.

O sekretaro/i isi ole hako ko pokinipe zurardo vaše vastaripaske sime ano ministeripe, ano jekhipe e normativonca vašo pokinipe e themake oficialutnenge thaj e butjarnenge.

O akto vašo andruno organiziripe thaj i sistematizacia ko Phirnikano ofiso anela o Arakhutno/i, anglederutne gindipasa e autorizirime butjarne badanesa katar o Parlamento.

Dženo 52

E butjarnenge ano Phirnikano ofico ovena kerde e normativoja vaše themake oficialutne thaj butjarne.

IX. FINANSIRIPE

Dženo 53

E Finansiake resursoja vaši buti e Arakhutnesko/njako obezbeđuilpe ano ulavdo ktor e budžetesko e Crna Gorako.

O rodipe bašo deipe e budžetenge resursengo e Arakhutneske dela o butjarno badani e Parlamentosko baši ranik e manušikane hakajengo, ko dendo bahani e Arakhutnesko/i.

O Arakhutno/i isi ole hako te lel than ani buti ane autorizirime butjarne badanengo thaj e bešipnaske e Parlamentosko savende ovela vakerdo bašo bahan budžeto.

X. SANKCIAKE TERMINANTE

Dženo 54

Lovenge sankciasa taro 500 euroja dži 2000 euroja, ka ovel sankcionirime vašo phagipe:

- 1) obligaciaki sima ano organo savo so na kerela procedura palo rodipe e Arakhutnesko/njako ano terminirime roko (Dženo 35 poza 2);
- 2) sima savi so na ka avel ko akharipe e Arakhutnesko/njako (Dženo 40 poza 2).

XI. NAKHLUTNE THAJ AGORUTNE TERMINANTE

Dženo 55

E procedure e rodljaripaske e manušikane hakajengo thaj e mestipango save si lele dži dive e validnipasko akale zakonesko ka oven lundjarde ano jekhippe e akale zakonesa.

Dženo 56

E normativoja vaši buti e Arakhutnesko/njako thaj akto vašo andruno organiziripe thaj i sitematizacia e Phirnikane ofisongo ka anel ano roko tare trin maskekoja taro dive kana si validnikano ko zurardipe akale zakonesko.

Dženo 57

O zamjeniko/ca si alusardo anglo keripe buti ko zoripe akale zakonesko thaj ka ovel kerdo e funkciasa dži o thavdipe e vramako savake si anavkerdo, ja pale alusardo/i.

Dženo 58

E divesa kana si validnikano akava zakono ačhovena te ovel validnikano o Zakono vašo Arakhutno e manušikane hakojuengo thaj tromalipango ("Službeni list RCG", n-ro 41/03).

Dženo 59

Akava zakono ovela validnikano ko oftoto dive taro ikaldipe ani "Oficialnikani patrin e Crna Goraki".

Podgorica, 29 žulaj 2011.godine